

SLUITING HOGER KATECHETISCH INSTITUUT

Ruim honderdvijftig genodigden waren zaterdag 29 september jl. aanwezig in het kollegezalencentrum van de Katholieke Universiteit te Nijmegen voor een bijeenkomst ter beëindiging van het Hoger Katechetisch Instituut (HKI) en ter presentatie van de (nieuwe) stichting "Nieuwegen".

Het HKI werd in 1954 opgericht door de bisschoppen en de gezamenlijke provinciaals van de priesterorden en kongregaties in Nederland. In 1970 werd het instituut statutair verbonden met de (voormalige) Nationale Raad voor Katechese (NRK) die tevens het bestuur vormde van het instituut. Na een statutenwijziging in 1984 was het HKI vanaf januari 1985 een onafhankelijke stichting, waarvan het bestuur gevormd werd door vertegenwoordig(st)ers uit het onderwijs, het pastoraat en de religieuze orden en kongregaties.

Ruim vijfendertig jaar heeft het HKI als landelijk service-instituut ten dienste gestaan van al degenen, die - in parochie en school - zich bezighielden met katechese en levensbeschouwelijke vorming aan kinderen, jongeren en volwassenen. Het instituut beoogde steeds een brug te slaan tussen de wetenschappelijke katechetik en het praktische werkveld. Materiaalontwikkeling, begeleiding, studie en informatie vormden daarvoor de vier belangrijkste pijlers.

In de loop van 1989 werd duidelijk, dat het vanwege het ontbreken van voldoende financiële middelen niet langer verantwoord was het instituut voort te zetten. Op verzoek van de Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSR) werden daarom medio 1989 initiatieven genomen om te komen tot de vorming van één institutie op het gebied van de katechese.

Tijdens de afscheidsbijeenkomst legde de voorzitter van het HKI-bestuur, drs. A. Janssen, verantwoording af van het bestuursbeleid. Hij betreunde het dat het ondanks de grote inspanning van bestuur en medewerkers in de afgelopen jaren niet mogelijk was gebleken het HKI als zelfstandig instituut in leven te houden. Hij toonde zich verheugd dat het Katholiek Pedagogisch Centrum (KPC) in Den Bosch het mogelijk maakte de HKI-activiteiten voor schoolkatechese binnen het programma en organisatie van dit centrum voort te zetten. Ook drs. R. Oudenhoven, voorzitter van het KPC-bestuur, liet zich in positieve zin uit over de samengaan van beide instituten, waardoor naar zijn mening goede mogelijkheden zijn ontstaan om de ondersteuningsactiviteiten ten behoeve van de schoolkatechese tot één geheel te integreren met behoud van de meerwaarde en de traditie van beide instituten. Hij noemde de komst van vijf HKI-medewerk(st)ers een "borg voor een organisatiecultuur waarbinnen studie en bezinning op katechese in het algemeen en de taak van de school daarbij, een belangrijke plaats innemen".

Prof. Dr. G. Brenninkmeijer, voorzitter van de NKSR, verheelde niet, dat het streven om HKI en KPC nauwer te laten samenwerken, al dateerde van begin jaren zeventig; anderzijds prees hij het HKI om zijn jarenlange zelfstandige koers en bewonderde de inspirerende werking van het instituut. Ook Mgr. Möller - voorzitter van de Bisschoppelijke Commissie voor Katechese, wegens ziekte niet aanwezig - liet weten grote waardering te hebben voor de inzet, het enthousiasme, de inspiratie en het doorzettingsvermogen van het HKI; en hoewel hij zich bewust is van de spanningen die er waren tussen het HKI en de bisschoppenkonferentie (spanningen die naar zijn inzicht samenhangen met de moeilijke situatie waarin de kerk zich in een tijd van overgang en sekularisatie bevindt), heeft hij niet getwijfeld "aan de inzet en de bedoeling van het HKI om het geloof zo te verkondigen dat het over

komt bij de toehoorders". Bisschop Möller vraagt zich dan ook bezorgd af, wie in de toekomst het onderzoek en de vernieuwing op het gebied van de katechese op landelijk niveau kan voorzetten.

Onder het motto "Met opgeheven hoofd" analyseerde Dr. Tjeu van den Berk - docent aan de Katholieke Theologische Universiteit in Amsterdam en tevens bestuurslid van het HKI - in een opmerkelijk en boeiend betoog de ontwikkelingen in de katechese, die het HKI meerdere malen in botsing brachten met het beleid in de Nederlandse Kerkprovincie en het leergezag in Rome. Dat betrof niet alleen de wereldberoemde "Nieuwe Katechismus" van 1966, maar ook - en meer nog - de stroom katecheseprojecten en studies die het instituut in de loop der jaren heeft gepubliceerd. Van den Berk beschreef het ontbindingsproces van de officiële kerk dat intreedt wanneer men geen vertrouwen meer heeft in theologen, katecheten en gelovigen die samen hun weg zoeken (met de woorden van Van den Berk: "op eigen houtje weg van de snelweg!") in de hedendaagse samenleving. Aan het slot van zijn toespraak hield Van den Berk een warm pleidooi voor de ontwikkeling van een spiritualiteit waaraan een fundamentele vrijheid van het leren van mensen ten grondslag ligt; een spirituele levenshouding die niet haaks hoeft te staan op een christelijke spiritualiteit, maar die wel concrete vorm moet krijgen in een gesekulariseerde wereld: "De spirituele dimensie van een mens is niet iets van kerkelijke aard, noch minder iets van katholieke aard, het is net zo menselijk als dat we allemaal een maag en darmen hebben. Daar oog voor krijgen, daar mee leren omgaan is van essentieel belang", aldus Tjeu van den Berk.

Zuster Teresini Metternich presenteerde als bestuurslid de onlangs opgerichte stichting "Nieuwegen": een stichting die zich in de toekomstige jaren bijzonder wil inspannen om de actieve traditie van het HKI voort te zetten en een bijdrage te leveren aan een eigentijdse katechese van goede kwaliteit. De stichting - evenals destijds het HKI opgericht op initiatief van de religieuzen - wil daarom studie, onderzoek en materiaalproductie op het terrein van de katechese bevorderen en zal daarvoor de benodigde financiën proberen bijeen te brengen. "Zoals de religieuzen honderd jaar geleden onderwijs en ziekenzorg in een versnelling hebben gebracht", zei zuster Teresini Metternich, "zullen ze ook nu met vereende krachten de katechese over haar 'dode' punt heen helpen".

Sprekend vanuit het team van medewerk(st)ers bedankte waarnemend directeur Jan van Lier in zijn slotwoord vooral de talloze godsdienstleraren en katecheten die vijftig jaar lang voor de uitzaaiing van de HKI-katechese hebben gezorgd. Naar zijn waarneming was de sluiting van het HKI niet alleen een kwestie van geld of het gevolg van conflicten met de kerkprovincie. Van Lier legde ook verband met veranderingen in de kerken en hun plaats in de samenleving, en wees onder meer op de opheffing van de vroegere seminaries en thans van theologische fakulteiten. "Vandaag", aldus Van Lier, "betaalt het HKI zijn tol aan de overgang naar een kleinere kerk, met een bescheidener plaats op de kaart van Nederland, minder op zichzelf gericht, meer dienstbaar aan mensen in een sekuliere en pluriforme samenleving, lokaal en mondiaal. Wij betalen deze tol met moeite maar niet met doffe berusting". Van Lier wees daarbij op de "kreatieve fantasie en provocerende utopieën" om Rijk Gods, Nieuwe Schepping te kunnen zijn in de wereld van vandaag, waarop het jubileumkongres van het tijdschrift "Concilium" onlangs aandrong. "Wanneer u deze 'kreatieve fantasie' en 'provocerende utopieën' ook in deze bijeenkomst mist, raad ik u aan te laten merken dat u veel van het KPC verwacht en daarbij ook alle steun aan Nieuwegen te geven. Dan hoort u nog van ons".

De officiële bijeenkomst werd besloten met een druk bezochte receptie, waar velen tijdens een informeel samenzijn nog eens uitdrukkelijk hun waardering voor het werk van het HKI lieten horen en hun bewondering uitspraken voor de indrukwekkende wijze waarop dit afscheid - door velen gezien en ervaren als de afsluiting van een tijdperk - gevierd kon worden.